

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології, журналістики та мистецтв
Кафедра англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова**

**МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОНЦЕПТ КАНАДСЬКОЇ
ЛІНГВОКУЛЬТУРИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття рівня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 1 курсу 08-102М групи
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальності 035. Філологія
Спеціалізації 035.041 германські мови та
літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійної програми «Філологія
(германські мови та літератури (переклад
включно)))»
Буїдзе Анна Олександрівна

Керівник: докторка філологічних наук, доцентка
Цапів Алла Олексіївна

Івано-Франківськ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ	6
1.1. Концепт як одиниця мовної картини світу.....	6
1.2. Історичні та соціальні передумови формування мультікультурної системи Канади.....	9
1.3. Поняття мультікультуралізму у річищі гуманітарних досліджень.....	12
РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ І СФЕРИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ КАНАДИ.....	17
2.1. Поняття «diversity» та «equality» в системі освіти Канади.....	17
2.2. Вербалізація концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ в медійному дискурсі Канади.....	27
2.3. Мультимодальна реалізація концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ в сучасних медіаджерелах Канади.....	37
ВИСНОВКИ.....	43
ДОДАТКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49

ВСТУП

У сучасній картині світу неможливо оминати такі риси держав сьогодення, як поліетнічність та мультикультуралізм. В умовах інтеграції та глобалізації впродовж останніх десятиліть масова міграція незалежно від причин досягає пікової точки, а отже невідворотнім стає "мозаїція" суспільства країн Європи та Північної Америки. Поточна постіндустріальна ера надала величезний поштовх для полегшення доступності масових переміщень не тільки країнами, а й між континентами, що у свою чергу невідворотно прискорило циркуляцію туристів, бізнесменів, мігрантів, тощо.

У цьому контексті питання міжкультурної комунікації, толерантності, багатомовності та взаємоповаги набувають нової ваги. Мультикультуралізм виступає не лише соціальною чи політичною доктриною, а насамперед гуманітарним феноменом, що виявляється в сфері мови, комунікації, освіти та медіа. Ця концепція посідає одне з ключових місць в канадській культурі через свій формотворчий характер стосовно національної самоідентифікації; визначає характер та напрями мовної політики, а також безпосередньо впливає на образ Канади у світовому інфопросторі. Для сучасних дослідників вивчення концепту «мультикультуралізм» в площині дискурсології країн, які активно пропагують його як підґрунтя гармонійного соціополітичного розвитку, є можливістю спостереження та аналізу того, як соціальні ідеї та культурні цінності впливають не тільки на сучасне повсякденне життя, а й втілюються в лінгвістичних практиках. Саме це і зумовило **актуальність нашої роботи**, що полягає в необхідності осмислення того, яким чином у канадській лінгвокультурі відображаються концепти, інтегровані у поняття мультикультуралізм, як-от «DIVERSITY» (різноманіття) та «EQUALITY» (рівність). Канадське суспільство можна вважати прикладом держави, яка не

обмежує власну мовну політику регламентацією співіснування двох офіційних мов – а насамперед визнає право на розвиток культур меншин. Такий підхід створює унікальне підґрунтя для формування поліфонічної мовної картини світу, у якій концепт мультикультуралізму відіграє системотворчу роль. Аналіз мовного вираження мультикультуралізму в освітній системі та медіадискурсі зокрема сприяє глибшому розумінню сучасних тенденцій до взаємоповаги, рівності, інклюзивності та глобальної солідарності.

За мету нашої роботи було поставлено дослідження концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ, що функціонує в канадській лінгвокультурі, зокрема виявити вербальні та невербальні засоби його актуалізації. Для досягнення цієї мети, відповідно, було окреслено наступні *завдання*:

1. Схарактеризувати теоретичне підґрунтя вивчення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці.
2. З'ясувати історичні, соціальні та культурні передумови формування мультикультурної системи Канади.
3. Визначити місце концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ в мовній картині світу Канади.
4. Розкрити значення понять «diversity» та «equality» як складників концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ в системі освіти Канади.
5. Дослідити способи вербалізації концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ в медійному дискурсі Канади.
6. Визначити специфіку мультимодальної реалізації концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ в сучасних канадських медіаджерелах.

Об'єктом дослідження є концепт МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ у мовній картині світу Канади.

Предмет дослідження – засоби мовної, дискурсивної та мультимодальної репрезентації концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ у сучасних медіаресурсах і освітньому просторі Канади.

За **методологічну основу** в нашій роботі ми використали лінгвокультурологічний та дискурсивний підходи, що дозволяють розглядати мову як засіб відображення культурної реальності. Також були застосовані такі методи, як аналітичний аналіз теоретичних джерел, лексико-семантичний, мультимодальний та контент-аналіз для окреслення використаних засобів реалізації концепту «мультікультуралізм» як в медіа джерелах, так і в освітньому процесі Канади (тематичні підручники, навчальні плани).

Наукова новизна роботи може бути охарактеризована, як першопочаткова спроба аналізу обраного концепту в контексті однієї з найбільших англomовних країн світу, що може стати основою подальших досліджень в галузі гуманітарних наук. Наше дослідження носить інноваційний характер, оскільки поєднує теоретичні та емпіричні аспекти у вивченні соціально значущого концепту, що визначає траєкторію розвитку сучасної Канади. Також хочемо наголосити, що робота була апробована, результатом чого стала публікація статті в збірці наукових праць «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі», під редакцією Херсонського національного технічного університету.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ

1.1. Концепт як одиниця мовної картини світу.

У межах когнітивної лінгвістики, етнолінгвістики та загалом лінгвістичного напрямку значущою проблемою є проблема відображення світу через мову: як відбувається формація, вираження і передача уявлення про дійсність. Саме тому в цьому процесі одну з центральних категорій посідає поняття концепту як елементу мовної картини світу. Величезна кількість сучасних дослідників одноголосно розглядають поняття «концепт» як єднальну ланку між культурою, мовою, світоглядом та мисленням мовців. Цій тезі бачимо підтвердження в роботах Т. С. Босої, зокрема її влучне визначення: «концепт розглядається як багатовимірне явище, що об'єднує в собі різні аспекти людського досвіду, культурних традицій та національної ментальності» [2, 35].

Перш ніж зосередитися на тлумаченні поняття «концепт», доцільним вважаємо перш за все окреслити явище мовної картини світу (МКС) та концептуальної картини світу (ККС). Як зазначає дослідниця І.Живіцька, мовна картина світу: «...є суб'єктивним образом об'єктивної реальності, оскільки кожна людина по-своєму і неповторно відтворює світ» [5, 21]. Іншими словами, МКС розглядається як сукупність засобів мови, що характеризуються відображенням в собі певних особливостей сприйняття світу крізь етнічну, культурну чи суспільну призму. Концептуальна картину світу ж, у свою чергу, виходить за рамки тієї чи іншої мови як більш генералізований простір світоглядів, понять, уявлень, які вже згодом

вербалізуються в мові [2, 36]. МКС та ККС є ключовими для розуміння, адже вони наочно демонструють власне перехід концепту як структурної одиниці від концептуально-мисленнєвого до мовного рівня.

Говорячи точково про концепт в лінгвістичній парадигмі найчастіше мають на увазі концепт як одиницю відображення досвіду, культурних уявлень, сенсів. На нашу думку влучним є розгляд цього поняття, як базового елементу, через який реконструюють систему уявлень мовців [9, 211]. Звідси випливає, що структурні характеристики концепту мають, так би мовити, організацію: «за польовим принципом: ядро концепту – ближня периферія – крайня периферія» [13, 53]. Ядро в даному випадку денотує центральну смислову сему, ближня периферія свідчить про асоціації, контексти, метафори, і конотації що доповнюють ядро, а крайня периферія вже включає в себе історичні світоглядні знання, мовні реалізації концепту (слова, вирази, сталі вислови) [13; 53].

Не можемо не згадати також за важкість створення уніфікованої типології щодо поняття «концепт». Багатошаровість та суперечливість цього поняття призвела до створення великої кількості класифікації ґрунтуючись на типах концептів. Говорячи про належність певному суб'єктові концептуалізації дослідниця О. Селіванова виокремлює наступні концепти:

- ідіоконцепти (притаманні окремій людині);
- узуальні концепти (властиві певній групі, наприклад, науковців певного фаху, представників певної професії або роду занять);
- етноконцепти (спільні для всіх членів етнічної спільноти);
- загальнолюдські концепти (відомі всьому людству та мають свої відображення в різних мовах) [11, 416].

Згідно з типом відображення дійсності пропонується наступна класифікація:

- уявлення або ж мисленнєві картинки (чуттєво-наочний образ відповідного предмета);
- схеми (концепти, представлені певною узагальненою просторово-графічною або контурною схемою);
- поняття (концепти, що включають у себе основні та суттєві аспекти об'єкта або явища; вони є результатом раціонального аналізу, відображення та осмислення інформації, яка стосується даного об'єкта чи явища);
- фрейми (сукупність основних знань про певний предмет або явище; модель, яка є у людини в пам'яті);
- сценарій або скрипт – це послідовність дій, яка має ідею розвитку і завжди має певний сюжет, відбувається у певному часі та складається з декількох епізодів. Знання, які містяться в сценаріях, допомагають людині орієнтуватися в повсякденних життєвих ситуаціях [11, с. 418].

Як вже зазначалось вище, концепт є проміжною ланкою між ККС та МКС. Тобто говорячи про концепт як частину мовної картини світу розуміємо, що він виступає як ключова одиниця саме через акумуляцію знань та уявлень, які й представляє концептуальна картина світу. Підтвердження цій думці знаходимо в роботах Крупко. Як приклад ілюструємо наступне: «Отже, концепт – це основна універсальна ментальна категорія, що пов'язана з процесами пізнання світу, з особливостями мислення людини, її світосприйняттям, вона акумулює знання про певні фрагменти дійсності і має вербальне вираження» [9, 216]; «При цьому самі концепти у випадку додавання принципово нових характеристик та набуття ними статусу самостійних можуть отримати вторинну репрезентацію у мові формуванням похідних концептів на базі існуючих» [9, 210].

Підбиваючи підсумки та враховуючи все вище зазначене, можемо стверджувати, що поняття «концепт» не безпідставно є центральною категорією когнітивної лінгвістики та ключовою одиницею мовної карини світу. Саме через концепт здійснюється перехід від ментальних структур (ККС) до мовних засробів їх вираження, що й забезпечує взаємодію мислення, культури та мови. Велика кількість дослідницьких робіт чітко вказує на те, що концепт, незалежно від типології та функції, є багат шаровою, універсальною категорією відображення процесів пізнання світу, акумулює колективний досвід мовної спільноти.

1.2. Історичні та соціальні передумови формування мультикультурної системи Канади

Канада посідає доволі високе місце серед зразкових країн, де національна політика активно спрямовується на постійну власного підтримку рясногранного суспільства, яке з роками тільки нарощує свою поліетнічність. Історія Канади завжди супроводжувалась взаємодією (як позитивною, так і негативною) англомовних та франкомовних представників, корінних громад та іммігрантських спільнот. Тому не дивно, що з плином часу такі інтеракції зумовили поступове утвердження мультикультурності як базового принципу мозаїчної держави, як Канада.

Перші соціальні передумови для формування мультикультурного суспільства Канади простежується аж до колоніального періоду. Науковці зазначають, що вже в XVII-XVIII ст. на території сучасної Канади співіснували французькі поселенці, англійці, шотландці та ірландці, а також представники корінного населення – крі, інну, метиси, ірокези. Зіткнення цих культур призвело до неминучого взаємного пристосування (як насильницького, так і пацифістичного), що стало одним із перших проявів

міжкультурної толерантності [16, 29]. Після британських завойовницьких рухів стосовно Нової Франції у 1763 р. Канада набула білінгвального характеру – англійська та французька культури почали вимушене співіснування в межах однієї держави [16]. Проте саме французька громада, здебільшого концентрована в Квебеку, тривалий час боролася за збереження своє мовної та культурної ідентичності, що пізніше вплинуло на політичні дебати про федералізм і рівноправність культурних спільнот. У XIX столітті масова європейська імміграція - зокрема з Італії, Німеччини, Східної Європи - призвела до зростання етнічного різноманіття населення Канади. Не можемо не погодитись з думкою М. Бурцевої, яка доцільно зазначає, що імміграційна політика Канади з самого початку була спрямована не лише на економічний зріст, а й на розширення демографічного потенціалу країни, що у свою чергу створювало соціальне підґрунтя для формації політики культурного плюралізму [3, 150].

Ключовим історичним етапом стало прийняття у 1971 році Офіційної політики мультикультуралізму (Canada's federal multiculturalism policy), ініційованої урядом П'єра Трюдо. Цей документ визнавав культурне різноманіття Канади як національне надбання, а також гарантував право кожної етнічної групи на розвиток своєї мови, релігії, культури та традицій. Вважаємо слушною думку дослідниці О. Підскальної, яка наголосила на тому, що вищезазначене твердження перетворило мультикультуралізм на: «...одну з найпослідовніших державних моделей інтеграції меншин без асиміляції» [10, 111]. На початку 1980-х рр. Мультикультуралізм було закріплено у Конституційному акті 1982 р. і Хартії прав і свобод Канади, що підняло його статус до конституційного принципу. В нашому дослідженні ми спостерігали одноголосну тезу про те, що саме цей крок перетворив мультикультуралізм на «основний елемент ідентичності Канади» [19, 664].

Імміграційна політика відіграє ключову роль у формуванні та насиченні канадського суспільства як полікультурного. Дослідницькі дані чітко свідчать про те, що в часових рамках 2006 та надалі, уряд Канади здійснив, та продовжує здійснювати, низку реформ, спрямованих на залучення висококваліфікованих закордонних працівників і підтримку культурного розмаїття через грантові програми типу «Express Entry», «Provincial Nominee Program», та безліч інших [3, 152]. Станом на статистичні дані 2023 року, іммігранти становлять понад 20% населення Канади [22], (Додаток А). Ця цифра продовжує виключно висхідний рух.

Неможливо оминати й лінгвістичний аспект вищезазначеної політики. Найяскравіше він відбивається в офіційному статусі двомовності Канади. Місцеві науковці неодноразово наголошують на тому, що постійні покращення співіснування англійської та французької мов в країні створює унікальну систему взаємодії між лінгвістичними групами [14, 6]. Законодавчі ініціативи та освітні програми відіграли найважливішу роль у формуванні мовної рівноваги; саме така політична модель доводить можливість гармонійного співіснування в полікультурному та поліетнічному соціумі Канади, що як раз і відрізняє цю країну Північної Америки від більш радикалізованої політики «плавильної печі» США [17].

Проте на практиці мультикультурна політика, звичайно, не позбавлена власний суперечностей. Певний зріз науковців зауважують, що канадська модель мультикультурності триматиме свою ефективність лише за умови постійного підняття рівня соціальної інтеграції, політичної волі та активної участі згуртованого суспільства. Адже у державах з низьким рівнем консолідації національностей мультикультуралізм може призвести до гострих внутрішніх конфліктів між етногрупами [17]. Соціальна ізоляція новоприбулих іммігрантів, етнічна сегрегація у великих містах провінцій, а також відсутність врегулювання напруги між культурним релятивізмом і

спільними громадянськими цінностями — це лише невелика вибірка проблем, яка потенційно загрожує Канаді як поліетнічній державі. Успішність тотального закріплення проведених політичних змін та нововведень залежить виключно від здатності держави адаптуватися до швидкоплинних імміграційних реалій [15; 16].

Таким чином, історичні та соціальні передумови формування мультикультурної системи Канади охоплюють доволі тривалий процес - від колоніальної двомовності до сучасного політичного визнання на конституційному рівні. Канада стала першою країною у світі, яка інституціоналізувала мультикультуралізм як державну політику, що на сьогоднішній день виступає моделлю для багатьох демократичних суспільств. Досвід цієї країни демонструє наочно, що культурне різноманіття може нести в собі не тільки джерело конфліктів, а натомість стати потужним чинником соціальної згуртованості, розвитку та ідентичності попри можливі виклики.

1.3. Поняття мультикультуралізму у річищі гуманітарних досліджень

Перш ніж розглядати поняття мультикультуралізму у річищі гуманітарних досліджень, вважаємо доцільним звернути увагу на джерела цього феномену, та його зв'язок між глобалізацією та культурою. Говорячи про глобалізацію, здебільшого дослідники мають на увазі збільшення впливу чинників в політиці країн та світовому середовищі загалом. Науковці як Дж. Томлінсон стверджують, що: «цей перехід від обмеженого бачення до відкритого означає не тільки перехід від «локального порядку» до «глобального порядку», але і більший вплив комунікацій, транспорту і, як наслідок, посилення «взаємозалежності» між людьми» [23, 30].

Проблематика мультикультуралізму належить до тих, що в останні десятиліття набули виняткової ваги в гуманітарному дискурсі на тлі глобалізації та швидких демографічних змін. Сучасна епоха, позначена вищезазначеними процесами глобалізації, а також міграцією, посилення міжкультурних комунікацій, актуалізує проблему осмислення співіснування культур та націй, зокрема й в річищі лінгвістичної картини світу. Саме виникнення терміну «мультикультуралізм» пов'язується із вже вищерозглянутою політикою уряду П'єра Трюдо, часові рамки якої окреслюють 1971-1988 рр. Офіційно він був визнаний 1971 року: «...будучи своєрідним актом визнання державними інститутами безплідності асиміляційної політики, спрямованої на гомогенізацію культурного багатоскладового населення країни» [12, 10-11]. Сучасна дослідниця О. Підскальна неодноразово зазначає, що мультикультуралізм – не просто політичний хід, чи механізм інтеграції, а «феномен постсучасного світу, що виражає новий тип гуманітарного мислення, орієнтований на діалог культур, рівність ідентичностей та визнання різноманіття як суспільної норми» [10, 109].

Теоретичні витoki мультикультуралізму тісно пов'язані з ідеями канадського та англо-американського політичного філософа Віла Кимліки. Його праці започаткували фактичну академічну легітимізацію цієї концепції, перетворивши її на цілісну теорію суспільного устрою, заснованого на визнанні культурних прав меншин. Не можемо не погодитись з його твердженнями, які чітко наголошують що: «..мультикультуралізм не є протилежністю національної єдності, а радше новою формою її забезпечення, що ґрунтується на визнанні культурного плюралізму» [16, 5]. Саме Кимліка акцентував на факті, що ліберальна демократія ХХІ століття не може існувати без політики культурного визнання, адже без неї «громадянство

залишається абстрактною формою участі, позбавленою людського змісту» [16, 11].

В українській гуманітаристиці тема мультикультуралізму набула актуальності після 2000-х років, коли почалися процеси інтенсивної переоцінки європейських ідентичнісних моделей. Огляд робіт Н. Висоцької спонукав нас до висновку, що мультикультуралізм як культурно-естетична ідея «переносить фокус гуманітарних досліджень із категорій естетичного універсалізму на проблематику різноманіття і множинності культурних форм» [4, 111]. Саме естетичний аспект мультикультуралізму є одним із найменш досліджених, проте надзвичайно важливих для розуміння того, як у сучасній культурі формується нова логіка сприйняття «іншості». Мультикультуралізм у цьому контексті постає як форма гуманітарного бачення світу, де кожна культура визнається рівноцінною носійкою смислів і цінностей. У співставленні з іншими вітчизняними дослідниками, як В. Карлова, можемо чітко простежувати визначення мультикультуралізму як «політико-ідеологічну доктрину, що постала у відповідь на кризу національних державних моделей інтеграції та необхідність пошуку нових механізмів суспільної єдності» [6, 210]. Вона наголошує, що поява цієї концепції зумовлена не лише культурними, а й соціально-політичними чинниками, передусім — потребою у визнанні прав етнічних і мовних меншин. У гуманітарному аспекті ця ідея розширює поняття культури, перетворюючи її на простір постійного діалогу та взаємопроникнення. Доцільним також вважаємо згадати напрацювання Дрожжиної, яка у своїй праці розглядає мультикультуралізм крізь призму практичних аспектів державної політики та громадянського суспільства, зазначаючи, що «його гуманітарна місія полягає не лише у формуванні толерантності, а у створенні умов для міжкультурного порозуміння, де «інший» не є об'єктом адаптації, а рівноправним суб'єктом комунікації» [7, 99].

В українській гуманітарній думці важливою є також позиція А. Колодій, яка підкреслює, що «доктрина мультикультуралізму у державах із неконсолідованими націями набуває модифікацій, спрямованих на збереження рівноваги між інтеграцією та ідентичністю» [8]. На її думку, у країнах, де процес національного становлення ще триває, мультикультуралізм може виконувати функцію соціокультурного балансу, сприяючи консолідації без асиміляції. Цей аспект особливо важливий для пострадянських суспільств, де поняття «єдності» часто ототожнювалося з уніфікацією. З цього ми можемо узагальнити наступне: мультикультуралізм у гуманітарних дослідженнях постає як багатоаспектна концепція, що інтегрує культурологічні, філософські, політичні та соціологічні виміри. Його гуманітарний сенс полягає у визнанні множинності культур як базової умови людського співіснування. Цей принцип, як вважає наприклад М. Медейрос, є ключовим для розуміння сучасних суспільних динамік, адже «мовна та культурна різноманітність формує не лише міжетнічні відносини, а й визначає рівень суспільної довіри та громадянської солідарності» [14, 6].

Канадський же досвід, на який часто посилаються гуманітаристи, є показовим прикладом практичного втілення мультикультуралізму. Як зазначає Я. Кеньєрес: «канадська модель поєднала принципи рівності громадян із правом на культурну самобутність, створивши унікальну форму «інклюзивного націоналізму»» [15, 31]. У цій моделі мультикультуралізм не протистоїть державній ідентичності, а розвиває її через культурну відкритість. Схожу думку ми зустрічаємо в роботах Єви Гак, підкреслюючи, що «канадський мультикультуралізм існує в межах двомовної структури, де мова стає маркером належності, але водночас і полем боротьби за визнання» [20, 48]. Саме мовний аспект мультикультуралізму є одним із центральних у гуманітарних дослідженнях, адже мова виступає не лише інструментом комунікації, а й символом культурної пам'яті.

Останніми роками, філософські підходи до мультикультуралізму (Bekh, Vashkevych, Kravchenko, Husieva, Yaroshenko, 2021) трактують його як «соціально-філософський дискурс, у межах якого формується нова етика глобальної спільності». Автори зазначають, що гуманітарне осмислення мультикультуралізму вимагає «переосмислення категорії культури як відкритої системи, де кожен культурний досвід є цінним і унікальним» [24, 183]. Цей підхід узгоджується з позицією П. Суксанг, який підкреслює, що нове покоління сприймає мультикультуралізм не як політичну ідеологію, а як «етичну практику взаєморозуміння й гармонії у сучасному суспільстві» [25].

Підсумовуючи, мультикультуралізм у гуманітарній перспективі — це не просто відображення соціального стану світу, а методологія розуміння сучасності, що допомагає осмислити феномен людини як істоти, зануреної у множинність культурних смислів. Його значення полягає в утвердженні цінності діалогу, у подоланні одновимірних моделей культури, у створенні нового горизонту гуманітарного знання — відкритого, інклюзивного, полілогічного.

РОЗДІЛ 2.

ЗАСОБИ І СФЕРИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ КАНАДИ

2.1. Поняття «diversity» та «equality» в системі освіти Канади

Питання репрезентації понять diversity і equality у навчальному просторі стають ключовими для розуміння того, як суспільство формує нові покоління громадян. У канадському контексті, де мультикультурність і двомовність офіційно інтегровані в державну політику та освітню практику, школа виконує роль основного механізму передачі суспільних цінностей. Аналіз офіційних навчальних планів провінцій та текстів сучасних підручників дозволяє виявити, як саме мовно-дискурсивні практики конструюють смисли diversity і equality, які стратегії використовуються для їх вербалізації, а також які протиріччя та проблеми виникають у процесі їхнього впровадження.

Канадський освітній ландшафт складається з автономних провінційних систем, кожна з яких розробляє власні навчальні плани та політики. Проте в більшості провінцій прослідковується спільний акцент: школа повинна не лише інформувати про різноманіття, а й активно культивувати інклюзію й рівність у практиці навчання. У нашому дослідженні ми обрали провести аналіз навчальних програм за провінціями, а також підручників, що широко застосовуються в канадських школах (серії Pearson, Nelson та ін.), аби по-перше, показати які значення приписуються поняттям diversity і equality на відповідних рівнях; по-друге – як ці значення трансформуються в навчальних текстах; по-третє – розглянути, які лінгвістичні й прагматичні засоби використовуються для їхнього засвоєння учнями.

Розпочнемо з однієї з найбільших провінцій Канади.

Онтаріо у своїх офіційних документах прямо пов'язує навчальні програми з принципами «*equity and inclusive education*». У програмному документі для середньої школи зауважується, що стратегія освіти спрямована на «повагу до різноманіття» і створення умов для «інклюзивної освіти»; коротка фраза «*respecting diversity*» фігурує як одна з ключових установок політики системи освіти Онтаріо:

«*The Ontario inclusive education strategy focuses on **respecting diversity**, promoting **inclusive** education, and identifying and **eliminating discriminatory biases**, systemic barriers, and power dynamics **that limit the ability** of students to learn, grow, and contribute to society. **Antidiscrimination** education continues to be an important and **integral component of the strategy***» [26, 48].

«*Several of these attributes – including collaboration, cooperation, empathy, fairness, **inclusiveness**, and **respect** – are conducive to healthy relationships. The interconnections between citizenship education and the Canadian and world studies curriculum provide multiple opportunities for students to explore and develop these attributes, which help foster not only responsible, active citizenship but also healthy relationships, both inside and outside the classroom*» [26, 48].

На прикладі однієї з тем, яка обов'язкова до розгляду в 10 класі шкіл провінції Онтаріо бачимо активне включення завдань, спрямовані на розвиток критичного та аналітичного мислення щодо тем *рівності та міжкультурних комунікацій* впродовж різних часових парадигм: учням пропонують аналізувати політичні рішення, історичні практики та сучасні кейси під кутом соціальної справедливості. Це створює дискурсивну лінію, де equality є не лише декларативним тезисом, а предметом роздуму і аргументації. Наприклад, у шкільних розробках для курсів Canadian and World Studies онтарійського рівня зазначено, що програма має «формувати у

студентів цінності, які сприяють здоровим стосункам і взаємній повазі» [26], що створює базу для включення вправ на розгляд нерівностей.

Британська Колумбія реалізує ці принципи через конкретні предметні курси (див. рис. 2.1.), зокрема курси, присвячені First Peoples, де підкреслюється культурна і лінгвістична різноманітність корінних

Strands B–E

Overall Expectations and Related Concepts of Historical Thinking	Big Ideas*	Framing Questions*
B: Canada, 1914–1929		
B1. Social, Economic, and Political Context: describe some key social, economic, and political events, trends, and developments between 1914 and 1929, and assess their significance for different groups and communities in Canada, including First Nations, Métis, and Inuit communities (FOCUS ON: <i>Historical Significance; Historical Perspective</i>)	National and international events, trends, and developments during this period affected various groups and communities in Canada in different ways.	Why might different individuals and communities in Canada view the same event, trend, or development in different ways? Why might we view it differently now?
B2. Communities, Conflict, and Cooperation: analyse some key interactions within and between different communities in Canada, including First Nations, Métis, and Inuit communities, and between Canada and the international community, from 1914 to 1929, and how these interactions affected Canadian society and politics (FOCUS ON: <i>Historical Significance; Cause and Consequence</i>)	This was a period of major conflict and change in Canada and abroad.	In what ways did government policy during this period create or contribute to divisions in Canadian society? Was this period a turning point for women in Canada?
B3. Identity, Citizenship, and Heritage: explain how various individuals, organizations, and specific social changes between 1914 and 1929 contributed to the development of identities, citizenship, and heritage in Canada (FOCUS ON: <i>Continuity and Change; Historical Perspective</i>)	During this period, pre-dominant attitudes towards women, immigrants, First Nations, Métis, Inuit, and racialized groups and communities affected the development of identities and citizenship in Canada.	In what ways did the lives and struggles of different individuals, groups, and communities help shape Canada during this period? What lasting impact did they have on Canada?

Рис. 2.1. Опис курсів в університетах провінції Британська Колумбія

народів: у «Big Ideas» цієї програми читаємо про «identities, worldviews, and languages of B.C. First Peoples», що підкреслює потребу в відновленні й збереженні мовного й культурного різноманіття. Такий підхід акцентує не лише на загальному принципі «diversity», а й на специфіці історичного контексту й прав корінних спільнот [27].

Рекомендовані вправи для учнів 12 класів включають в себе блоки, де прямо подаються теми про мовне й культурне різноманіття «корінних людей», вплив колоніалізму, важливість мовної/культурної різниці як навчального контенту – які учні можуть розкривати запропонованими викладачами формами (презентація, диспут, опитування). Це можемо вважати чітким прикладом, як провінційна програма акцентує увагу на diversity як навчальному пріоритеті (Додаток Б).

Альберта у програмі з соціальних наук наголошує на «важливості різноманіття та поваги до відмінностей» і пов’язує це з вихованням активного громадянства; відповідні навчальні цілі формулюються так, щоб учні розвивали почуття належності та відповідальності у багатокультурному суспільстві:

*«A key component of **effective social organizations, communities and institutions is recognition of diversity of experiences and perspectives. The program of studies emphasizes how diversity and differences are assets that enrich our lives. Students will have opportunities to value diversity, to recognize differences as positive attributes and to recognize the evolving nature of individual identities. Race, socioeconomic conditions and gender are among various forms of identification that people live with and experience in a variety of ways**» [28].*

Інтродукція концепту DIVERSITY в Альберті розпочинається вже з 4 класу, де наголос ставиться не тільки на культурну та соціальну складову канадської мультикультурності, а й вступні знання в контексті історії та географії (див. рис.2.2.).

Four	Alberta: The Land, Histories and Stories 4.1 Alberta: A Sense of the Land 4.2 The Stories, Histories and People of Alberta 4.3 Alberta: Celebrations and Challenges	Grade 4 introduces specific geographic skills through an examination of Alberta and its cultural and geographic diversity. Linkages to literature and the continued development of historical thinking are reinforced through stories and legends. Archaeology and paleontology are also introduced in Grade 4 to further develop historical thinking skills.
-------------	---	---

Рис. 2.2. Опис курсів у провінції Альберта (Канада)

Манітоба має довшу політичну традицію спеціальних документів щодо мультикультурної освіти (політика «Multicultural Education: A Policy for the 1990's»), які задають концептуальний каркас для включення теми різноманіття у шкільні програми й ресурси. Така провінційна політика демонструє, що питання DIVERSITY I EQUALITY в Канаді вже тривалий час поєднується з офіційними ініціативами з практичної інтеграції меншин у школу [29].

Initiatives of School Divisions

School divisions are encouraged to:

- develop their own multicultural education policies and implementation strategies;
- develop and provide introductory and ongoing professional development and in-service programs for administrators, teachers, and support staff with the following objectives
 - to ensure awareness of multiculturalism among all divisional personnel;
 - to examine personal attitudes, and increase knowledge of and skills in intercultural education;
 - to equip educators with the skills to handle incidents of stereotyping, prejudice, discrimination, and racism in their jurisdiction;
 - to familiarize teachers with resources that are available throughout the province in the areas of multicultural, intercultural and race-relations education;
- develop partnerships with the ethnocultural communities in their jurisdiction to address issues in multicultural/ intercultural education, including programming for heritage language or English as a Second Language instruction;
- reflect the multicultural diversity of Manitoba's population in their hiring practices.

Рис.2.3. Фрагмент документу з відображенням мультикультурного підходу у провінції Манітоба

Підручники й навчальні комплекти виступають «місцем» трансформації політичної риторики в шкільні практики. У канадських підручниках із соціальних наук, громадянської освіти та мови прослідковуються кілька типових стратегій репрезентації:

1. Ілюстрування різноманіття через персональні історії й «голоси» – багато підручників (зокрема серії Pearson і Nelson) включають оповідання представників різних етнічних, мовних і релігійних спільнот, що дає учням «персоналізований» доступ до теми. Розглянутий нами приклад у серії Voices of Canada містить матеріали для 5 класу, що будуються навколо «множинних голосів» (many voices), які представляють історії різних громад, що акцентує поліфонічний підхід до національної історії (Додаток В). Такий підхід втілює у тексті ідею diversity як потенціал для розуміння складної ідентичності країни [30].

2. Педагогічні активності, спрямовані на емпатію та діалог – розглянутий нами підручник Nelson «Our Society: Human Diversity in Canada» наочно демонструє варіативність практичних вправ, рольових ігор, кейсів для дискусії, що мають на меті розвивати емпатію та міжгрупове розуміння (див. рис.2.4.). Ці форми роботи орієнтовані на формування як цінностей рівності, так і конкретних міжособистісних навичок [31].

CRITICAL THINKING OUTSIDE THE BOX 1.5	
DISCUSSION QUESTIONS	
1.	What is <i>regionalism</i> ? Why is regionalism important to understanding the Canadian experience?
2.	Briefly outline four theoretical explanations for regionalism. Which do you think makes the most sense? Would Canadians from different provinces choose different explanations? If so, why? If not, why not?
3.	How do federalism and our electoral system compound and intensify regional differences?
4.	What do we mean by the <i>sociopsychological dimension</i> to regionalism?
5.	What role(s) has the federal government played in both creating and helping to reduce regional differences? Can you think of any current examples?
6.	Is the idea of regionalism “real” to you? If so, why? If not, why?

Рис.2.4. Фрагмент із підручника Nelson «Our Society: Human Diversity in Canada»

З лінгвістично-дискурсивної перспективи важливо розглянути, які мовні засоби забезпечують формування смислів *diversity* і *equality* у шкільних текстах.

1. Лексичні парадигми: у підручниках часто використовуються кластери слів, що концентрують семантику цих понять — напр.: «*diversity / differences / pluralism / multiculturalism / inclusion*» та «*equality / equity / fairness / rights / access*». Ці лексичні поля не завжди є синонімічними: у навчальних матеріалах підкреслюється розрізнення між *equality* (формальна рівність) і *equity* (рівність за умов забезпечення справедливих можливостей). Провінційні документи (зокрема Онтаріо) окремо роз'яснюють різницю між «*equality*» і «*equity*», та частіше роблять акцент на останньому в умовах сьогодення, що знайшло відображення й у навчальних очікуваннях.

2. Фреймінг і метафори: тексти підручників часто використовують метафори «*mosaic*» (мозаїка) або «*patchwork*» для ілюстрації мультикультурної моделі Канади — метафора «*mosaic*» позиціонує різні елементи як рівноправні частини цілого. На відміну від метафори «*melting pot*», яка передбачає асиміляцію, «*mosaic*» акцентує на збереженні відмінностей. Такий фреймінг підсилює позитивну інтерпретацію *diversity* і створює сприятливі умови для розвитку концепту *equality* крізь призму мультикультуралізму:

«...provides Canadians with both a new discourse with which to understand the meaning and **values of others** within our **multi-cultural mosaic** and a distinctive opportunity to individually reflect, shape, and articulate our own unique vision of reality» [31].

3. Мультимодальні засоби: сучасні підручники все частіше поєднують текст із фотографіями, картами, інтерв'ю-відео й цифровими вправами. Такі мультимодальні форми посилюють емоційний та когнітивний вплив і роблять поняття *diversity* більш конкретним. Наприклад, супровідні цифрові ресурси Pearson (див. рис.2.5) містять як відео, так і автентичні супровідні матеріали з представниками різних громад, що створює відчуття «живого діалогу» у класі і сприяє емпатії як умові рівності [32].

Рис. 2.5. Супровідні ресурси для підручників видавництва Pearson Canada

Незважаючи на широке впровадження тем *diversity i equality*, існують певні протиріччя між політичною риторикою та реальними шкільними практиками.

1. Відмінності між провінціями: програми й підручники відрізняються своїм підходом; ВС робить сильний акцент на First Peoples, Онтаріо — на формалізації equity-стратегій, Альберта — на громадянстві й соціальній згуртованості. Така неоднорідність означає, що учні з різних провінцій отримують різну освіту щодо понять *diversity* і *equality*, що впливає на національну когортність цінностей [28].

2. Підручкові обмеження: підручники комерційних видавництв (Pearson, Nelson) змушені балансувати між вимогами провінційних програм, ринковими інтересами та страховими практиками, що іноді призводить до уніфікації матеріалу й втрати локального контексту. Крім того, вибір ілюстрацій, персонажів і тем може відбивати упередження видавців або узгодження з очікуваннями замовників (шкільних рад) [32].

3. Мовні бар'єри: хоча в Канаді дві офіційні мови (англійська й французька), для багатьох шкіл важливим викликом залишається багатомовність учнів — підручники та ресурси не завжди надають достатньо матеріалів рідними мовами учнів, що ускладнює реалізацію саме концепту *equality* у доступі до навчання. Провінційні ініціативи намагаються виправити це через програмні ресурси, але на практиці проблема залишається актуальною [33].

Базуючись на проведеному нами аналізі ми змогли сформулювати кілька рекомендацій для посилення практичної реалізації понять *diversity* і *equality* у шкільній освіті:

1. Розгортання критичного підходу: підручники й уроки мають не лише святкувати різноманіття, але й давати інструменти для критичного аналізу історичних і сучасних форм нерівності. Це включає кейси з історії колоніалізму, дискримінації та економічної нерівності.

2. Локальна адаптація матеріалів: видавцям і вчителям рекомендовано адаптувати ресурси до локального контексту, враховуючи

присутність корінних спільнот і конкретні історичні особливості регіону (що вже практикується у BC First Peoples curriculum) [27].

3. Мультиmodalність як інструмент інклюзії: активне використання відео, аудіо, етнографічних інтерв'ю та інших мультиmodalних форматів сприяє більш глибокому розумінню різноманіття й створює можливість для втілення принципу рівності через доступні форми подачі інформації.

4. Підтримка мовного різноманіття: розробка додаткових ресурсів рідними мовами учнів (зокрема матеріалів для English as Second Language/ English Language Development програм) є критичною для реалізації equality у навчанні. Провінційні ініціативи з мовної підтримки слід поєднувати з підручковими комплектами [33].

Підсумовуючи, можна зазначити, що у канадській системі освіти поняття *diversity* і *equality* поєднані в складний, багаторівневий дискурс, який проходить від політичних декларацій у провінційних навчальних планах до конкретних підручкових практик і уроків. Провінційні документи (Онтаріо, Британська Колумбія, Альберта, Манітоба) формують загальні рамки, тоді як підручники — серійні чи локальні — перетворюють ці рамки на педагогічні сценарії. Дискурсивний аналіз показує, що в навчальних текстах *diversity* часто репрезентується як позитивний ресурс, тоді як *equality* втілюється через педагогічні практики, завдання й проекти, які закликають до активної участі й справедливості. Однак існують і виклики: поверховість подачі складних тем, нерівномірність провінційних підходів, потреба у більшій локалізації матеріалів та у посиленні мовної підтримки. Застосування рекомендацій (критичний підхід, ширші ресурси мультиmodalності, мовна підтримка, підготовка вчителя) може посилити роль школи як агента не лише передачі знань про різноманіття, а й формування практик справжньої рівності в багатоманітному суспільстві.

2.2. Вербалізація концепту *мультикультуралізм* в медійному дискурсі Канади

Медіа є центральним майданчиком конструювання суспільних смислів. У національному канадському дискурсі, де політика мультикультуралізму офіційно закріплена на рівні держави, преса, радіо і телебачення працюють як медіатори між політикою та суспільними уявленнями про «інше», «різноманіття» та «рівність». Вербалізація поняття *multiculturalism* у медіа включає не лише вибір лексеми «*multiculturalism*», але й широку систему мовних одиниць (лексичних полів, метафор, колокацій), символів (національні емблеми, ритуали), наративних схем і редакційних стратегій, що разом формують суспільну інтерпретацію концепту.

У медійному дискурсі мультикультуралізм «розкладається» на цілий набір пов'язаних лексичних одиниць. Проаналізувавши нашу обрану вибірку, ми отримали наступний результат.

Приклад 1

The Hub – «Need to Know: Canadian multiculturalism is ‘dangerously adrift’» (15 липня 2025) [34].

«Multiculturalism is often treated as Canada’s sacred doctrine, untouchable and unassailable ... But today, multiculturalism in Canada is dangerously adrift—ungrounded, relativistic, and increasingly weaponized by the illiberal ideologies it once sought to resist» [34].

Уже в заголовку бачимо метафору «*dangerously adrift*» (на небезпечному шляху; збитий з курсу), що викликає миттєве почуття кризи: мультикультуралізм більше не стабільна цінність, а натомість щось, що перебуває у стані «дрейфу», безцільно рухається за течією в тривожному напрямку. В обраній цитаті умовний фрейм кризи тільки підсилюється через

лексичні одиниці *sacred doctrine, untouchable, ungrounded, relativistic, weaponized*. Тобто – стратегія конфліктного наративу. Символічним вважаємо вираз «Canada's sacred doctrine», що вочевидь апелює до гіперболізованого уявлення, де мультикультуралізм – це щось святе, однак контекст використання чітко натякає нам на іронічне використання цього виразу. Адже далі текст ставить під жорсткий сумнів сентимент про «святість і недоторканість» політики мультикультуралізму в Канаді (використання гіперболізованої лексики: «*mutated*», «*polite paralysis*», тощо):

«What began as a noble experiment in inclusion has mutated into a polite paralysis. In the name of «diversity,» we've lost our voice. In the name of «respect,» we've ceded space to imported theologies, political extremism, and identity fundamentalism that actively undermine Canadian values» [34].

Отже, в цій статті ми спостерігаємо вербалізацію мультикультуралізму як концепту, що піддається серйозній критиці; через це читачеві пропонується переоцінка значення *diversity i equity* у сучасній Канаді.

Приклад 2

Canada News Media – «The Lack of Nuance and Depth on Racial Issues in Canadian Media» (дата не вказана) [35].

«Canada, globally hailed for adopting multiculturalism as an official policy in 1971, projects an image of a diverse and inclusive nation. ... However, the ... unwillingness to engage with this identity has implications for authentic pluralism» [35].

Заголовок окреслює проблему через слова *lack of nuance and depth* – тобто, хоча політика мультикультуралізму існує, медіа-покриття недостатнє або має поверхневий характер.

У цитаті поєднані два ключові концепти: *multiculturalism* («official policy») + *diverse and inclusive nation* (позиціювання) + *authentic pluralism*

(норма, що не досягнута). Тобто, бачимо стратегію фреймінгу, що апелює до очікувань і реальності через звернення до образу Канади як країни «визнаної за мультикультуралізм», але водночас підкреслюється розрив між образом і практикою. Лексичні одиниці на кшталт *diverse, inclusive, pluralism, unwillingness* утворюють семантичне поле, де *diversity* позиціюється як цінність, але *equality/justice* чи *authenticity* – як недосяжність. Це – приклад вербалізації концепту через критичний підхід: медіа підкреслюють, що мультикультуралізм існує як політика, але її реалізація залишається слабкою.

Приклад 3

CanCulture Magazine – «Canada's Multicultural Mosaic is Under Attack» (27 березня 2024) [36].

«You could say that Canada is like a patchwork quilt. Each of the quilt's patches is a unique one ... For Canada, immigration has long been a staple of our national identity» [36].

Використана метафора *patchwork quilt* (ковдра, шита з клаптиків) – аналогія з «mosaic», що підкреслює позитивний образ мультикультури: різні частини, які разом творять єдину форму. Заголовок, роблячи акцент на словосполученні «is Under Attack» створює фрейм загрози: хоча концепт «мозаїки» позитивний, він нібито перебуває під ризиком. *Patchwork quilt, unique, staple of our national identity* – ці лексичні одиниці формують репрезентацію вже знайомого концепту *diversity* як джерела національної ідентичності. Ця стаття – приклад того, як медіа використовують символи (мозаїка, ковдра ковдра з клаптиків) для вербалізації мультикультуралізму як цінності, але також вбудовують елемент тривоги або виклику.

Приклад 4

Brandon Sun – «Conflict puts multiculturalism to the test» (16 грудня 2023) [37].

«In popular thinking ... Canada is considered to be open and welcoming to ethnocultural and religious diversity» [37].

Заголовок прямо використовує слово test – показник перевірки чи виклику. Такий фрейм описує концепт мультикультуралізму як певне випробування. Цитата демонструє позитивне уявлення про Канаду (open and welcoming) і наводить слово diversity прямо. Лексичні одиниці: open, welcoming, ethnocultural and religious diversity денотують на паралельну з темою випробовування позитивну характеристику.

«It is striking to note how a value once considered fundamental – one that in 2020 was supported by more than 92 per cent of the population – can be questioned to this extent just three years later.»

Цей приклад ілюструє, як медіа використовують вербалізацію diversity як евокативну частину у заголовку/тексті, який розглядає мультикультуралізм з точки зору контрасту: образ «відкритість/гостинність» проти контексту статті, який навпаки змушує задуматись над тим, наскільки це реально.

Приклад 5

Canadian town passes landmark resolution against Hinduphobia, honours Hindu contributions (Times of India, 19 жовтня 2025) [38].

«The town of Wainwright ... officially recognised the contributions of Hinduism and its adherents ... declaring its commitment to diversity, condemning Hinduphobia, and celebrating the cultural, social and economic role of Canadian Hindus» [38].

Заголовок і цитата акцентують прямо на diversity («commitment to diversity») та на визнанні особливої культури (канадські індуси) як частини «канадського суспільства». Тема «Hinduphobia» як контраст, підкреслює, що мультикультуралізм має не лише святкуватись, а й захищатись від

нетерпимості. Таким чином, ця стаття вербалізує мультикультуралізм як цінність та політику, через конкретну дію громади й місцевої влади.

Приклад 6

Canada pulls refugee welcome mat, launches ads warning asylum claims hard (Reuters, 2 грудня 2024) [39].

«Once presenting itself as one of the world's most welcoming countries to refugees and immigrants, Canada is launching a global online ad campaign cautioning asylum-seekers that making a claim is hard» [39].

Уже в заголовку відбувається зміну дискурсу: від привітності до попередження. Використано мовні одиниці welcome mat (килимок при вході до оселі, який зазвичай має вітальне ‘welcome’) – метафора гостинності; making a claim is hard – фрейм випробування. Вербалізація тут поєднує diversity/immigration (іммігранти, біженці) з дефіцитом рівних можливостей (труднощі заявок, виклики інтеграції). Стратегія: конфліктний фреймінг – зміну моделі мультикультуралізму як моделі гостинності на модель контролю. Така зміна впливає на суспільне уявлення про мультикультуралізм і рівність можливостей.

Приклад 7

Canada Doubles Down On Diversity, Equity And Inclusion: News Article – Independent Institute (25 лютого 2025) [40].

«Trudeau made his cabinet not based on merit but along a fifty-fifty gender split ... The country's Employment Equity Act mandates that federal government agencies ... prioritize diversity in hiring, specifically targeting women and visible minorities» [410].

Лексичні одиниці diversity, equity, inclusion представлені явно; термін gender split акцентує на рівності, visible minorities – на різноманітті. Стратегія

вербалізації відбувається за допомогою легітимації через згадку офіційної політики (Employment Equity Act) + дискурс критики («not based on merit») – тобто поєднання позитивного і критичного фреймінгу. Вербалізація в цьому прикладі показує, як медіа ілюструють мультикультуралізм як політичне питання в державному управлінні, і як він став предметом дебатів щодо рівності можливостей.

Приклад 8

Immigration: ‘Some Canadians are beginning to question the multiculturalist model’ (Le Monde, 20 квітня 2024) [41].

«Some Canadians are beginning to question the multiculturalist model ... 55% favour cultural assimilation» [41].

Заголовок і цитата формують фрейм сумніву – «questioning the multiculturalist model». Лексичні одиниці *question*, *model*, *assimilation* підсилюють дискурс критики. Assimilation виступає як антонім до multiculturalism/diversity – таким чином вербалізація створює дискурсивний конфлікт між різноманіттям і обов’язком інтегруватись. Апелювання до статистики «55% favour cultural assimilation» надає дискурсу ваги і робить його більш статистично обґрунтованим. Цей приклад демонструє, як медіа вербалізують мультикультуралізм не лише як позитив, але як концепт, який стає предметом суспільної дискусії щодо рівності та інтеграції.

Приклад 9

Blog «Multicultural Meanderings» – «50-year immigration wait stuns lawyers and families, but IRCC says it’s no mistake» (21 жовтня 2025) [42].

«Processing times for Canadian immigration applications have reached unprecedented lengths – up to 50 years... We were shocked,» said Olha Kushko, whose family fled Kyiv and settled in Ottawa in 2023 under the Canada-Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) [42].

Тема тексту – імміграційні черги, бюрократія, політика. Тут вербалізація мультикультуралізму показує латентну напругу: звернення до іммігрантської історії через особистий голос («We were shocked») персоналізує ситуацію. Лексичні одиниці типу *processing times, unprecedented lengths, family fled, settled* – створюють контекст, де *diversity* може стати викликом (черги, очікування). Персоналізація + критичний тон до політики імміграції вказують на те, що концепт мультикультуралізму тут не представлений як свято, а як політичний та соціальний процес з недоліками.

Приклад 10

Blog «GetGIS.org» – «Canadian Multiculturalism 2025: Diversity, Equity, and Reconciliation»(2 квітня 2025) [43].

«The history of Canadian Multiculturalism dates back to the 1960s ... the government has continued to support initiatives that promote diversity and inclusion, making Canada one of the most multicultural countries in the world»[43].

Загалом простежується позитивний тон: «*diversity and inclusion, one of the most multicultural countries*» вербалізація мультикультуралізму тут позиціонується як успіх. Лексичні одиниці *support initiatives, promote diversity, multicultural countries* створюють семантику різноманітності як переваги, акцентування на часових рамках («*dates back to the 1960s*») легітимізує концепт мультикультуралізму як довготривалу політику.

Приклад 11

Джерело: Blog «New Canadian Media» – «MULTICULTURALISM @50: Racism plagues Canada's institutions, with dire consequences»(дата: не зазначена) [44].

«Despite being one of the most multicultural societies in the world, the systemic racism embedded within Canada's institutions means not everyone accepted into the country is afforded the same access to opportunity» [44].

Вербалізація тут носить кризовий характер (поєднання multicultural, systemic racism, same access to opportunity). Таким чином, концепт мультикультуралізму виставлений не лише як культурна політика, а як контекст нерівності. Окус на нерівностях, порушеннях, що ставлять під сумнів офіційну риторику про мультикультуралізм. У заголовку бачимо ототожнення расизму з інфекційною хворобою, що «plagues» канадські інституції, та має жорсткі наслідки (вербалізація мультикультуралізму через призму нетерпимості):

«The impact that (racism) has had on participants within the sport system is one of the major things that really stayed home with us,»said Craig Brown, research consultant from the University of Manitoba. In one particularly chilling case, he recalled how a biased decision taken by a sports governing body against a mostly racialized team had the «domino effect»of causing most of the players to drop out of the sport and then out of school. Eventually, Brown said, many would run into legal trouble.

Приклад 12

Джерело: Blog «New Canadian Media» – «Embracing 'Hyphenation' Key to Canada's Progress as a Multicultural Nation»(New Canadian Media) [46].

«Canada is a nation of immigrants... we're a mosaic, with many distinct tiles» [45].

Вербалізація через метафору «mosaic... many distinct tiles». Це створює образ diversity як структури, де кожна «плитка» (tile) має своє місце. Лексичні одиниці: mosaic, distinct tiles, immigrants, nation. Слово hyphenation у заголовку підкреслює подвійність ідентичностей (наприклад, «Pakistani-Canadian», «Filipino-Canadian») як частину мультикультуралізму; позитивна репрезентація, інклюзія, культурна ідентичність.

Приклад 13

Online magazine «Canadian Living – Why multiculturalism makes me proud to be Canadian» [46].

«Canada's multiculturalism sets us apart as a nation, and it's a value we need to protect» [46].

Мультикультуралізм в цьому випадку – частина національної ідентичності («sets us apart»), і потенційно знаходиться під загрозою («need to protect»). Вербалізація через уявлення про мультикультуралізм як цінність і його захист – «diversity» як спадщина. Емоційне звернення – авторка особисто пише про гордість і впевненість. Це створює індивідуально-емоційну репрезентацію мультикультуралізму.

«Forty-five years ago, Canada was the first country in the world to adopt a formal multicultural policy. The essence of it is, all people—regardless of where they came from—deserve to feel pride in their heritage, and also be accepted and treated as equals in this country » [46].

«Today, about 20 percent of our current population was born abroad—the highest percentage among all G8 countries. We shine as the model nation for welcoming Syrian refugees into our communities. Toronto, where I live, is comprised of a string of vibrant ethnic neighbourhoods. It's estimated that about 140 languages are spoken in this city alone» [46].

«When I became a Canadian citizen in an emotionally stirring ceremony five years ago, it was one of the proudest moments of my life. And when my daughter was born just over a year ago, I marvelled that she had won “the birth lottery.” Zeina arrived in the world a Canadian citizen, an advantage that will benefit her for her entire life» [46].

Приклад 14

Blog «Camões TV» – «UNDERSTANDING MULTICULTURALISM IN CANADA: A CULTURAL MOSAIC» [47].

«Canada is frequently referred to as a ‘cultural mosaic’ ... In contrast to the idea of a melting pot ... the mosaic concept enables the celebration and preservation of unique cultural identities.» [47].

Черговий приклад вербалізації через контраст: mosaic vs melting pot. Лексичні одиниці: *cultural mosaic, celebration, preservation, unique cultural identities*. Тут мультикультуралізм виступає як позитивна характеристика нації, акцент на «cultural mosaic» – повторювальний образ гармонії у відмінностях. Вербалізація мультикультуралізму як модель сукупності культур, що зберігаються без втрати власної ідентичності.

Спираючись на проаналізовані приклади, як заключення ми пропонуємо наступні кластери, за якими можна умовно поділити вжиті мовні одиниці: кожен кластер репрезентує групу повторюваних смислів, ключових одиниць, метафор, символів і комунікативних стратегій, що спільно конструюють різні сторони концепту мультикультуралізму.

- Ідеологічно-ціннісний кластер

Ключові одиниці: *diversity, inclusion, equality, openness, tolerance, respect, belonging, fairness, community, compassion, solidarity*. Фокус на мультикультуралізмі як моральній та етичній ідеї, ціннісній основі сучасної Канади.

- Історико-політичний кластер

Ключові одиниці: *policy, act, framework, program, immigration system, official bilingualism, equity plan, reconciliation*. Мультикультуралізм інтерпретується як державна доктрина, що виникла у 1970-х роках і функціонує як інституційна норма.

- Критично-конфліктний кластер

Ключові одиниці: *systemic racism, backlash, under attack, inequality, discrimination, exclusion, polarization, challenge*. Смисловий фокус -

мультикультуралізм як предмет напруги: його успішність ставиться під сумнів через расизм, асиміляційний тиск або кризу ідентичності.

- Ідентифікаційно-культурний кластер

Ключові одиниці: heritage, roots, identity, immigrant, contribution, hyphenation, belonging, ethnicity, pride, community. Основний фокус — мультикультуралізм як парадигма ідентичності — можливість бути одночасно членом етнічної спільноти й громадянином Канади.

- Соціально-медійний кластер

Ключові одиниці: representation, visibility, authentic voices, newsroom diversity, bias, inclusion policy, cultural content. Мультикультуралізм як тема внутрішньої медійної етики — наскільки самі журналісти і редакції відображають принципи рівності.

2.3. Мультимодальна реалізація концепту мультикультуралізм в сучасних медіаджерелах Канади

У канадському публічному просторі «мультикультуралізм» — не лише соціологічна реальність, а й смислова матриця, що організує мовну картину світ країни: набір усталених лексем, метафор, композиційних і візуальних кодів, через які Канада розповідає про себе самій собі та іншим. На відміну від багатьох демократій, тут існує правова норма, яка прямо встановлює мультикультуралізм як «фундаментальну характеристику канадського спадку та ідентичності» і зобов'язує державні інституції «сприяти повній і рівній участі осіб і спільнот усіх походжень» у всіх сферах життя. Це — Canadian Multiculturalism Act, чинний і сьогодні; його рамка підживлює лексико-семантичні патерни офіційних повідомлень і легітимує відповідні візуальні/аудіальні формати в ЗМІ та корпоративних комунікаціях.

У канадському контексті саме мультимодальні практики значною мірою визначають, як широкій аудиторії подається концепт мультикультуралізм: як ідеал, державна політика, щоденна практика або предмет суперечки.

Для аналізу ми використали наступні кейси:

Кейс 1. «Heritage Minute: Chanie Wenjack» [48] як мультимодальний урок пам'яті

 / Heritage Minutes / Chanie Wenjack

Heritage Minutes

Chanie Wenjack

The story of Chanie "Charlie" Wenjack, whose death sparked the first inquest into the treatment of Indigenous children in Canadian residential schools.

Рис. 2.6. Сторінка міні-фільму Heritage Minute: Chanie Wenjack на офіційному сайті Historica Canada

Вербальні титри й синопсис апелюють до особистої історії хлопця із системи інтернатів для корінних дітей — лексеми «inquest», «residential schools» індексують інституційовану травму; доречні номінали «story»,

«sparked» поєднують емпатію та суспільну дію. Це «канонізована пам'ять»: мікроісторія - макродискурс нації. Низька насиченість кольору, стримана музика, крупні плани без прямого погляду — позиція свідка для глядача; логотип Heritage Minutes у композиційному центрі «якорить» інституційну легітимність пам'яті. Умовно «тиха» палітра й повільний монтаж підсилюють етос серйозності (інтеракційне значення). Цей приклад демонструє, як канадський медіапростір уводить критичні теми до «мовного світу» нації через ритуалізовані формати пам'яті; правовий фон мультикультуралізму тут резонує із дискурсом примирення та видимістю корінних історій.

Кейс 2. Можливість релігійної видимості та «обличчя держави»

As he readies for new role, 1st Mountie to wear turban reflects on RCMP career

CBC

Mon, August 5, 2019 at 11:00 a.m. GMT+3

Рис. 2.7. Фрагмент статті «**As he readies for new role, 1st Mountie to wear turban reflects on RCMP career**» на офіційному сайті періодичного видання CBC

Заголовки на кшталт «1st Mountie to wear turban» [49] уможливають легітимізаційний фрейм: лексеми allow/permit/update показують державу як активного агента інклюзії. Словосполучення «iconic uniform» та апеляції до «diversity» у новинах індексують національну символіку, що «приймає» релігійні маркери.

Однак паралельно з цим існують регіональні обмеження: секулярний закон Квебеку («Bill 21») забороняє носіння релігійних символів для частини держслужбовців, що породжує конфлікт дискурсів інклюзії/заборони у національному медіа-полі [50].

Кейс 3. Спорт як «інклюзивне ми»: Toronto Raptors — «We The North»

We The North: A campaign that shaped the Toronto Raptors' history

Рис. 2.8. Фрагмент статті присвяченої 25-річчю баскетбольної команди Toronto Raptors.

Три слова слогану — «We The North» — це синтаксично «ущільнене» колективне «ми» з геодейсисом («North»), що індексує «канадськість» без прямого називання «Canada». Наявний ефект «інклюзивного знаменника»: «ми» відкрито збірне, ми різні проти ми команда/нація. У супровідних текстах кампанію описують як «брендинг канадського баскетболу», що підсилює метафору нації-уболівальника [51].

«We The North» — взірць того, як лозунг-емблема й кадрування тіл/облич конструюють дискурс інклюзивної нації. Проте комерціалізація різноманіття (продаж мерчу/квитків через мову інклюзії) зумовлює ризик «глянцевого» позитиву без проблематизації нерівностей — це мотив для критичного читання.

Кейс 4. Фестивальна тілесність як «доказ різноманіття»: Toronto Caribbean Carnival / Caribana [52]

NORTH AMERICA'S LARGEST
CARIBBEAN CARNIVAL

Thursday July 30th - Monday August 3rd, 2026
Toronto, Canada

CaribanaToronto.com

CARNIVAL · CULTURE · NIGHTLIFE · POOL PARTIES

COUNTDOWN UNTIL CARIBANA WEEKEND

277 DAYS	15 HOURS	19 MINUTES	58 SECONDS
-------------	-------------	---------------	---------------

2026 HOTEL PACKAGES DAY & NIGHT EVENTS WEEKEND PASSES FAMILY EVENTS MAS BANDS GALLERY

f i search

WHAT IS CARIBANA

Toronto Caribana Weekend 2026: Thursday, July 30th - Monday, August 3rd 2026

Caribana Toronto is North America's Largest Caribbean Carnival with over a million attendees every year.

Toronto's Caribbean Caribana festival has grown exponentially since its start in 1967 and is currently North America's largest cultural festival. What was once a three-day event has now grown into three weeks of celebration, absorbing most of the city with its infectious feel-good vibes. This includes the carnival parade, the King and Queen show, nightlife events, pool parties and much more.

Рис. 2.9. Офіційний сайт одного з найбільших фестивалів карибської культури в Канаді

Вербальні назви подій (King & Queen Show, Grande Parade), підписи й гештеги (Toronto, Carnival, Caribbean) створюють інтертекст між містом і діаспорною культурою. Лексеми *celebrate*, *culture*, *community* стабільно конструюють позитивну нормативність. На мультимодальному рівні ми бачимо яскраві палітри (бірюза, пурпур, золото), близькі плани, прямі погляди, надлишок декоративних фактур — формують «естетику присутності», де різноманіття переживається тілесно. Кадри з широким кутом і низькими ракурсами підсилюють ефект масової колективності, а повторювані маркери Торонто (локації, символи) вшивають карнавал у мовний світ міста [52].

Отже, мультимодальна реалізація мультикультуралізму в сучасних канадських медіаджерелах є центральним інструментом творення національної ідентичності. Вона забезпечує зв'язок між правом, культурою, етикою та візуальною нормою, формуючи своєрідний «мовний світ Канади», у якому слово *diversity* має не лише лексичне, а й символічне значення — це і мова, і зображення, і тон, і ритм. Канадські медіа перетворили мультикультуралізм на медійну мову нації — синтетичну, гармонізуючу, але водночас здатну до самокритики. У цьому полягає унікальність канадського досвіду: у здатності поєднати моральну відповідальність історії з естетикою щоденного святкування різноманіття, створюючи простір, де кожен може впізнати себе у спільному «ми».

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження є внеском в ґрунтовне вивчення концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ як одного зі стрижневих у мовній картині світу Канади. Смысл, що лежить в основі усвідомлення мультикультуралізму в канадському контексті — це не просто політичний лозунг або ідеологічна установка. Мультикультуралізм функціонує як інтегрована система смислів, що поєднує правову норму, культурну цінність, мовну практику, педагогічну стратегію і візуальну репрезентацію. Усе це разом формує своєрідний «мовний світ Канади», у якому *diversity* має водночас лексичне, концептуальне й символічне значення — воно означає не тільки соціальну категорію, а й естетичний, етичний і філософський принцип буття нації.

Нами було досліджено поняття концепт, що виступає центральною категорією, яка поєднує мислення, мову і культуру. Саме через концепт здійснюється перехід від ментальних структур до мовних засобів їх вираження, тобто від уявлення про світ — до його словесної та візуальної фіксації. Водночас концепт мультикультуралізм є багат шаровим і універсальним, оскільки він охоплює цілу низку смислових полів: соціальне, політичне, моральне, освітнє, естетичне, ідентифікаційне. У ньому відбито колективний досвід канадського народу, його історичну пам'ять і прагнення до гармонії. У ширшій гуманітарній перспективі мультикультуралізм постає методологією осмислення сучасного світу. Він вчить бачити людину не як носія однієї культури, а як істоту, занурену в багатовимірну систему культурних смислів. Це нова гуманістична парадигма, яка протистоїть одномірним моделям і пропонує полілогічний тип мислення — мислення діалогу, співіснування і взаємної відкритості. Для Канади ця методологія не є абстрактною: вона втілюється в конкретних соціальних практиках — у міжетнічному спілкуванні, медійному мовленні, освіті, політиці

ідентичності. Таким чином, мультикультуралізм виконує подвійну функцію: і як ідеологія національної згоди, і як інструмент пізнання людини у світі.

Історичні передумови формування канадського мультикультуралізму охоплюють тривалий процес — від колоніальної двомовності англійської та французької спільнот до сучасного конституційного закріплення рівноправності всіх культурних груп.

Канада стала першою державою у світі, яка піднесла мультикультуралізм до рівня державної політики, зробивши його одним із центральних елементів власного демократичного проєкту. Ця політика закріпила за громадянами різного походження право зберігати свої культурні традиції, мови й релігії, водночас інтегруючись у загальнонаціональний простір.

У центрі канадської моделі лежить ідея мовної симфонії, де кожна культура звучить власним голосом, але в межах спільної гармонії. Від двомовності Квебеку до багатомовності Торонто простягається картина світу, в якій мова стає простором взаємодії, а не домінування.

Мультикультуралізм пронизує не лише політичні чи медійні сфери, а й освітній дискурс Канади. У провінційних навчальних планах (Онтаріо, Британська Колумбія, Альберта, Манітоба) поняття *diversity ma equality* розглядаються як основа громадянського виховання.

Підручники, навчальні посібники та мультимедійні ресурси інтегрують ці поняття через варіативність літератури та навчальні плани; діти навчаються не лише знати, а й відчувати і розуміти інше, розвиваючи емпатію як навчальну компетентність.

Разом із тим освітній аналіз засвідчив певні виклики: поверхове висвітлення складних тем, недостатню локалізацію матеріалів, різний рівень мовної підтримки для учнів-іммігрантів. Тому система освіти потребує

критичного підходу й посилення ролі вчителя як медіатора між політичними деклараціями і живою культурною практикою.

Таким чином, школа й університет виступають важливими агентами відтворення та поширення мультикультурного дискурсу, а освіта стає одним із головних механізмів формування нових поколінь, для яких різноманіття — це норма, а не виняток.

Канадські медіа перетворили мультикультуралізм на медійну мову нації — синтетичну, гармонізуючу, але здатну до самокритики.

Через мультимодальні формати (фото, відео, графіку, звук) вони виробили цілий арсенал візуально-вербальних стратегій, які забезпечують зрозумілу та емоційно залучену комунікацію цінностей.

Канадський досвід переконливо доводить, що різноманіття може бути не викликом, а ресурсом розвитку, якщо воно підтримується інституційно, педагогічно й культурно. У цій гармонії нормативного й творчого виміру, критичної пам'яті й позитивного бачення світу, полягає справжня сила канадського мультикультуралізму — як гуманітарної парадигми, як медійного дискурсу і як живої мовної картини сучасної Канади. Таким чином, Канада постає моделлю суспільства майбутнього, у якому мова, культура і політика зливаються в одне ціле — у мультимодальну симфонію різноманіття, що звучить одночасно гармонійно, багатоголосо і людяно.

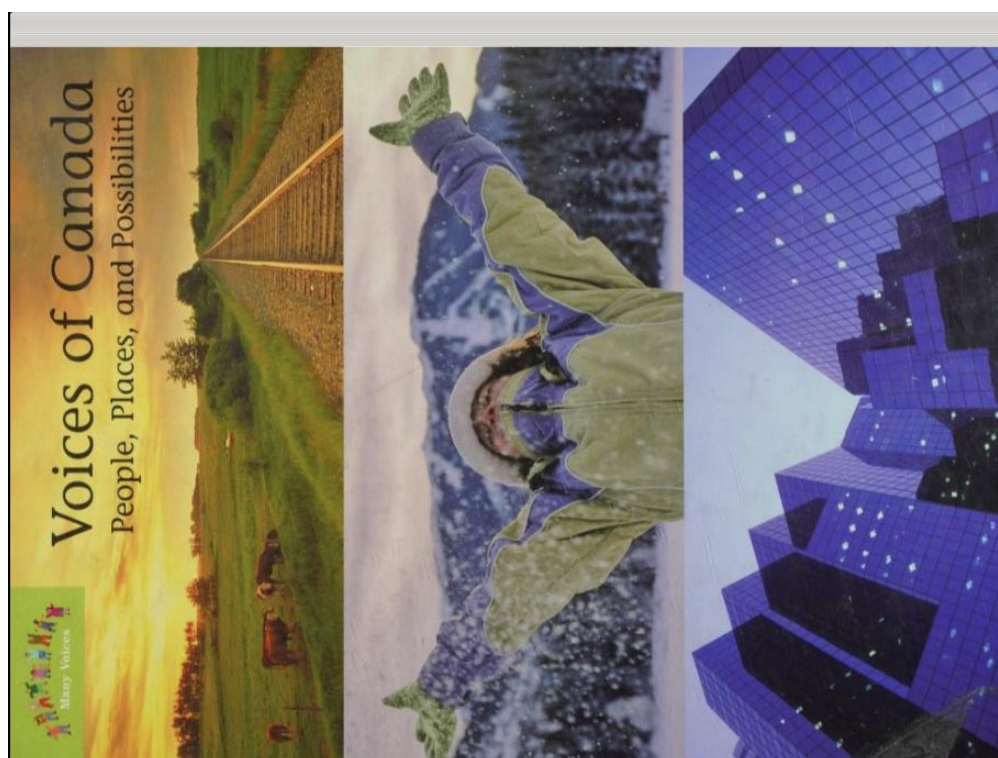
Immigration and ethnocultural

Chart 3
Immigrants and their percentage of the population, Canada, 1871 to 2041

Додаток Б

Content – Elaborations	Grade 12
• traditional territories of the B.C. First Nations and relationships with the land: <i>Sample topics:</i> – traditional territories of local First Nations – Traditional territories may overlap. – difference between political boundaries and traditional territories – how the land shapes and influences First Peoples worldview (e.g., stewardship, cultural practices of the land, relationship to language) – cultural and linguistic diversity that exists among B.C. First Peoples • role of oral tradition for B.C. First Peoples: <i>Sample topics:</i> – Elders as knowledge keepers who share the history of their people and lands – oral tradition as valid and legal evidence (e.g., Delgamuukw v. B.C., 1997; ownership of property, territory, and political agreements) – stories, songs, music, and dance as forms of narrative – Oral tradition shapes identity and connects to the past, present, and future. – Oral tradition provides guiding principles for living. – indigenous concept of time (e.g., spiralling versus linear) • impact of historical exchanges of ideas, practices, and materials among local B.C. First Peoples and with non-indigenous peoples: <i>Sample topics:</i> – trade networks and routes – settlement and migration patterns – maritime and land fur trade – exchange of goods, technology, economy, knowledge – industries (e.g., gold rush, whaling) • provincial and federal government policies and practices that have affected, and continue to affect, the responses of B.C. First Peoples to colonialism: <i>Sample topics:</i> – Indian Act and its amendments – enfranchisement – White Paper, Red Paper (Alberta), Brown Paper (B.C.) – residential schools, including federal apology, Truth and Reconciliation Commission and Report – treaties, including fishing and hunting rights – Sixties Scoop and foster care system – Canada's constitution (e.g., Meech Lake and Charlottetown Accords, Canadian Charter of Rights and Freedoms) – UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples	

The French and the English

The Vikings were the first Europeans to arrive in Canada. Later, European explorers from countries such as England, France, and Spain came. The French were the first to build European settlements, towns, and forts. English explorers and settlers came later. The two groups spoke different languages and had different beliefs and customs. Today, Canada is officially **bilingual**, using English and French as its official languages.

Coming to Canada

Like the English and the French, people have come to Canada from around the world. They brought with them different languages, customs, and beliefs. People continue to immigrate to Canada today.

Compare the two **Voices** of Canada on this page. What do they tell you about the experience of each speaker?

words matter!

Someone who is **bilingual** is able to understand, speak, and write two languages.

Voices of Canada

French Settlement

From every point of view the site is fair, [and] the narrow entrance easy to defend. Upon the heights could be built a town. A very pretty place, [where] each family might in great comfort dwell and find a certain joy in life.

Sieur de Dierville, describing Port Royal, the first permanent French settlement in New France, 1699

More About . . .

New France

New France was the name given to certain areas of Canada by French settlers. To them, the area was "new." The First Nations did not view the land as "New France."

Voices of Canada

Our New Homeland

Suddenly a black stripe appeared above the fog... everyone cheered, "Land ahoy!" What was visible were dark green wooded hills. I thought I could even smell the wonderful fragrance of the distant forests. Nova Scotia, Canada, our new homeland, was spread out before our eyes in the sunshine.

Peter Hessel, German Immigrant, 1952

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецька О. О. Мультикультуралізм як важливий фактор розвитку суспільства в глобалізованому світі. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2019. Вип. 4. С. 167–175. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.4.2019.177647>
2. Боса Т. С. Концепт як структурна одиниця мовної картини світу. *Науковий вісник ХДУ. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація*. Херсон, 2024. № 1. С. 35–39. URL: <https://tsj.journal.kspu.edu/index.php/tsj/article/view/677/646>.
3. Бурцева М. В. Особливості розвитку імміграційної політики Канади у 2006–2012 рр. *Eminak: Науковий щоквартальник*. Київ, 2019. № 2(26). Т. 3. С. 149–159. URL: <https://eminak.net.ua/index.php/eminak/article/view/301>
4. Висоцька Н. О. Концепція мультикультуралізму і питання естетики. *Питання літературознавства: Науковий збірник*. Чернівці, 2009. Вип. 77. С. 110–121.
5. Живіцька І. А. Мовна картина світу як відображення реальності. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2010. Вип. 4. С. 20–25.
6. Карлова В. О. Мультикультуралізм як політико-ідеологічна доктрина: проблеми та виклики. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. Київ, 2011. Вип. 1. С. 209–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2011_1_23
7. Дрожжина С. В. Мультикультуралізм: теоретичні і практичні аспекти. *Політичний менеджмент*. Донецьк, 2008. № 3. С. 96–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2008_3_11
8. Колодій А. Ф. Доктрина мультикультуралізму: перспективи модифікації у нових державах з неконсолідованими націями. *Демократичне врядування*. 2011. Вип. 8. URL: <http://political-studies.com/wp-content/uploads/2012/05/Kolodij-2011-81.pdf>.
9. Крупко О. І. Концепт як одиниця опису мовної картини світу. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2014. Вип. 25. С. 209–218. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psptkl_2014_25_21.
10. Підскальна О. М. Мультикультуралізм як феномен постсучасного світу. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних*

- досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ, 2016. Вип. 3–4. С. 108–120.
11. Селіванова О. О. Проблеми концептуального моделювання в сучасних мовознавчих студіях. *Лінгвістичні студії: Збірник наукових праць*. 2006. Вип. 2. С. 7–13.
 12. Судакова В. М., Отрешко Н. Б. та ін. Від мультикультуралізму до транскультурності: проблема збереження цінностей цивілізованого співіснування: монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2018. 288 с.
 13. Шкворченко, Н. М., Шарапановська, Ю. В. Структура класифікації концепту у лінгвістичному дослідженні. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*, 2021, № 35, С. 52–56.
 14. Medeiros M. National frenemies: linguistic intergroup attitudes in Canada. *Ethnic and Racial Studies*. 2019. Vol. 42, № 16. P. 3–22. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01419870.2017.1406610>
 15. Kenyeres J. Aspects of Canadian Multiculturalism: History, Policy, Theory and Impact. *Central European Journal of Canadian Studies*. 2014. Vol. 9. P. 27–44.
 16. Kymlicka W. Multiculturalism: Success, failure and the future. *Migration Policy Institute*. 2012. URL: <https://www.migrationpolicy.org/research/multiculturalism-success-failure-and-future>.
 17. Kymlicka W. Ethnic, linguistic and multicultural diversity of Canada. *The Oxford Handbook of Canadian Politics*. 2010. P. 301–320.
 18. Leung H. H. Canadian Multiculturalism in the 21st Century: Emerging Challenges and Debates. *Canadian Ethnic Studies*. 2011. Vol. 43(3). P. 19–33.
 19. Berry J. W. Research on multiculturalism in Canada. *International Journal of Intercultural Relations*. 2013. Vol. 37(6). P. 663–675.
 20. Haque E. *Multiculturalism within a bilingual framework: Language, race, and belonging in Canada*. Toronto: University of Toronto Press, 2012. 288 p.
 21. Brosseau L., Dewing M. *Canadian multiculturalism*. Ottawa: Library of Parliament, 2018. 32 p.
 22. Statistics Canada. *Multiculturalism and Diversity Indicators*. 2023. URL: <https://www.statcan.gc.ca>.

23. Tomlinson J. *Globalization and Culture*. Chicago: University of Chicago Press, 1999. 238 p.
24. Bekh V., Vashkevych V., Kravchenko A., Husieva N., Yaroshenko A. Social and Philosophical Aspects of the Genesis of the Discourse of Multiculturalism. *WISDOM*. 2021. Vol. 20(4). P. 180–187. DOI: <https://doi.org/10.24234/wisdom.v20i4.545>.
25. Suksang P. Multiculturalism and the New Generation: Pathways to Building Understanding and Harmony in Contemporary Society. *Wisdom Journal of Humanities and Social Sciences*. 2025. Vol. 2(1). P. 46–55. URL: <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/WJHS/article/view/1340>.
26. *The Ontario Curriculum, Grades 9 and 10 — Canadian and World Studies*. Ontario Ministry of Education. 2023. URL: <https://www.edu.gov.on.ca>.
27. *B.C. First Peoples 12 — Social Studies (British Columbia Curriculum: Big Ideas)*. British Columbia Ministry of Education. 2024. URL: <https://curriculum.gov.bc.ca>.
28. *Social Studies Program of Study — Alberta Education*. Alberta Education. 2023. URL: <https://www.alberta.ca>.
29. *Multicultural Education: A Policy for the 1990s*. Manitoba Education. 1990. URL: <https://www.edu.gov.mb.ca>.
30. *Voices of Canada: People, Places and Possibilities*. Pearson Education. Toronto, 2007. URL: <https://archive.org>.
31. *Our Society: Human Diversity in Canada*. Nelson Education. Toronto, 2010.
32. Pearson Canada. *Celebrate Diverse Voices*. URL: <https://www.pearsoncanadaschool.com/literacy/products/diverse-voices.html>.
33. *Language, Grades 1–8 (Curriculum Document)*. Ontario Ministry of Education. 2023. URL: https://assets-us-01.kc-usercontent.com/fbd574c4-da36-0066-a0c5-849ffb2de96e/524f0b97-2910-48f7-ad61-1339c2948a33/Language_G1-8_2023_AODA.pdf.
34. The Hub. Need to know: Canadian multiculturalism is dangerously adrift. 2025. URL: <https://thehub.ca/2025/07/15/need-to-know-canadian-multiculturalism-is-dangerously-adrift/>.
35. Canada News Media. The lack of nuance and depth on racial issues in Canadian media. 2024. URL: <https://canadanewsmedia.ca/the-lack-of-nuance-and-depth-on-racial-issues-in-canadian-media/>.

- 36.CANCulture Magazine. Canada's multicultural mosaic is under attack. 2024. URL: <https://canculturemag.com/features/canadas-multicultural-mosaic-is-under-attack/>.
- 37.Brandon Sun. Conflict puts multiculturalism to the test. 2023. URL: <https://www.brandonsun.com/opinion/columns/2023/12/16/conflict-puts-multiculturalism-to-the-test>.
- 38.Times of India. Canadian town passes landmark resolution against Hinduphobia, honours Hindu contributions. 2024. URL: <https://timesofindia.indiatimes.com/world/rest-of-world/canadian-town-passes-landmark-resolution-against-hinduphobia-honours-hindu-contributions/articleshow/124684369.cms>.
- 39.Reuters. Canada pulls refugee welcome mat, launches ads warning asylum claims hard. 2024. URL: <https://www.reuters.com/world/americas/canada-pulls-refugee-welcome-mat-launches-ads-warning-asylum-claims-hard-2024-12-02/>.
- 40.The Independent Institute. Canada doubles down on diversity, equity and inclusion. 2025. URL: <https://www.independent.org/article/2025/02/25/canada-doubles-down-on-diversity-equity-and-inclusion/>.
- 41.Le Monde. Immigration: Some Canadians are beginning to question the multiculturalist model. 2024. URL: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/04/20/immigration-some-canadians-are-beginning-to-question-the-multiculturalist-model_6668991_4.html.
- 42.*Multicultural Meanderings*. URL: <https://multiculturalmeanderings.com/>.
- 43.GetGIS. Multiculturalism in Canada. 2024. URL: <https://getgis.org/blog/multiculturalism-in-canada>.
- 44.New Canadian Media. Multiculturalism at 50: Racism plagues Canada's institutions with dire consequences. 2023. URL: <https://newcanadianmedia.ca/multiculturalism-50-racism-plagues-canadas-institutions-with-dire-consequences/>.
- 45.New Canadian Media. Embracing hyphenation: Key to Canada's progress as a multicultural nation. 2024. URL: <https://newcanadianmedia.ca/embracing-hyphenation-key-to-canadas-progress-as-a-multicultural-nation/>.

- 46.Canadian Living. Why multiculturalism makes me proud to be Canadian. 2024. URL: <https://www.canadianliving.com/life-and-relationships/culture-and-entertainment/article/why-multiculturalism-makes-me-proud-to-be-canadian>.
- 47.Camoes TV. Understanding multiculturalism in Canada: A cultural mosaic. 2023. URL: <https://camoestv.com/understanding-multiculturalism-in-canada-a-cultural-mosaic/>.
- 48.Historica Canada. Heritage Minute: Chanie Wenjack. 2017. URL: <https://www.historicacanada.ca/productions/minutes/chanie-wenjack>.
- 49.CBC News. Baltej Dhillon, Canada's first turban-wearing RCMP officer, retires. 2019. URL: <https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/baltej-dhillon-1st-turban-wearing-rcmp-officer-retires-1.5233535>.
- 50.Canadian Civil Liberties Association. Bill 21: Major cases and reports. 2023. URL: <https://ccla.org/major-cases-and-reports/bill-21/>.
- 51.Sid Lee Agency. We The North campaign. 2019. URL: <https://sidlee.com/en/stories/2019/01/we-the-north-campaign>.
- 52.Caribana Toronto. Photo Gallery: Toronto Caribbean Carnival. 2024. URL: <https://www.caribanatoronto.com/gallery>.